

РАЗНА ТЕОРИЈСКА СХВАТАЊА О КРИМИНАЛИТЕТУ ЖЕНА

Жени као извршиоцу кривичних дела није поклоњена довољна пажња ни у кривичном праву ни у криминологији. Сматра се да је криминалитет пре свега „мушка појава” и да су кривични закони писани од мушкараца и за мушкарце. Криминологија веома мало говори о женама преступницама, јер је у потпуности концентрисана на понашање мушкараца, а о жени преступници се говори само у оквиру делинквентних типова. Ово није само резултат предрасуда око улоге полова у друштву, већ чињенице да су мушкарци у свим земљама и свим историјским периодима извршили далеко више кривичних дела од жена, пре свега кривичних дела насиља. Због тога се у већини криминолошких радова криминалитет жена само узгредно разматра уз криминалитет мушкараца. Поред тога, међу писцима који су покушавали да објасне криминалитет жена не постоји сагласност у схватањима о факторима који условљавају овај криминалитет. Једина чињеница коју сви прихватају је статистички доказана мања стопа криминалитета жена од криминалитета мушкараца,¹⁾ као и тврђење да, ако је криминалитет у целини загонетка, онда је још парадоксалнији и необјашњивији развој женског криминалитета.²⁾ Ипак, у последње време, нарочито у америчкој литератури констатије се да стопа хапшења жена расте у Америци много брже од стопе хапшења мушкараца преступника и то како у глобалном криминалитету, тако и за поједина кривична дела. Сем тога, на „злогласној листи најтраженијих” FBI више није неуобичајно видети и женска имена.³⁾ У Савезној Републици Немачкој се, поред навођења

¹⁾ Стопа криминалитета жена је различита у појединим земљама и за поједина кривична дела, али се углавном креће од 11—20%. Према статистици DDR и BRD удео женског криминалитета у укупном криминалитету износи 12% али је различит код појединих кривичних дела. Тако је он скоро двоstrуко већи код лажних оптужења и кривоклетства — цит. према Cremer Carl Gustav: Untersuchungen zur Kriminalität der Frau, Kriminalwissenschaftliche Abhandlungen, Band 7, Verlag Max Schmidt — Rönhild, Lübeck, 1974. У нашој земљи однос између криминалитета мушкараца и жена варира, али се према судским статистикама креће у размери 1:5 а у броју осуђених на казне лишења слободе 1:10.

²⁾ Lange Richard: Das Rätsel Kriminalität, Alfred Metzger Verlag Frankfurt am Mein, Berlin, 170., с: 16.

³⁾ Од 1960—1972. у САД је број жена ухапшених због пљачке порастао за 277% а број мушкараца за 160%; због проневере 200—280% за жене а 50% за мушкарце; због крађе 303% за жене и 82% за мушкарце; због провале 168% за жене и 63% за мушкарце, док у убиствима и тежим нападима стопа мушкараца и жена подједнако расту. „Листа најтраженијих” FBI пос-

„специфично женских преступа” (самоизазивање абортуса и чедоморство), као и оних у чијем вршењу жене нешто више учествују (крађе, проневере, преваре, подвођење), истиче да је од 1968. у сталном порасту учешће жена у терористичким акцијама и политички мотивисаним криминалним нападима.⁴⁾ Све ово показује да проучавању криминалитета жена треба посветити више пажње иако је он квантитативно мањи од криминалитета мушкараца.

Међу писцима који су покушали да објасне због чега постоје разлике између броја кривичних дела која врше мушкарци и оних која врше жене, као и узроке криминалитета жена, постоје разлике у схватањима. Тако је могуће издвојити неколико група схватања према основној оријентацији писаца који су их заступали.

Прва група обухвата биолошко-психолошка схватања чији су заступници Lombroso, Exner, Mezger, Sauer, Middendorff и други. Lombroso, представник антрополошке теорије, на основу антропометријских мерења, створио је концепцију „рођене преступнице” и „рођене проститутке”. Он је вршећи аутопсије доказивао да су неке жене на основу структуре костију лобање и других физичких карактеристика предодређене за вршење одређених типова злочина. „Рођена преступница” представља двоструки изузетак: као преступник и као жена. Криминалитет је изузетак у грађанском друштву, а криминалитет жена је изузетак у криминалитету, јер је примитивна жена више проститутка него преступница. Жена криминалка је чудовиште грешно и безочно. Сем тога, Lombroso је истицао проституцију жена као еквивалентну замену за криминалитет жена, као и то да је мање учествовање жена у злочину само привидно, јер, када би се случајеви проституције додали бројкама женског злочина, те бројке би достигле и претиле криминалитет мушкараца.⁵⁾ Жене кроз различите форме проституције, која није у свим облицима кажњива, врше деликте против својине, најчешће преваре и крађе.⁶⁾ Концепција Lombrosa о рођеној преступници и проститутки претрпела је крити-

тоји од 1950. и до 1968. на њој није било имена жена, тако да је 1968. била новост видети име Rut Eiseman—Schier's убачено у списак због учешћа у киднаповању и тражењу откупа. Пет месеци касније појавила се на листи друга жена осуђена због убиства и побега из затвора у Флориди. Од тада се на овој листи стално налазе жене које су извршиле убиства, пљачке банака, киднаповања и разне друге агресивне делатности. — Цит. према Adler Fredi: *Sisters in crime, The rise of the new female criminal*, Copyright 1979 by Freda Adler, Mc Graw-Hill Book Company, с. 16 и 19.

⁴⁾ Чланство жена у терористичким групама износи близу 50% 1978. 38 лица је било у притвору због терористичких акција, од тога је било 18 жена, а од 60 осуђених на казну/затвора било је 38 жена. Жене терористи учествују у најспектакуларнијим иницијативама у припремању и помагању акција или преузимају водећу улогу у терористичким групама (Ulrike Meinhof, Gudrun Esslin) — цит. према материјалу European Committee on Crime Problems — H. Einsele: *Female Criminality in the Federal Republic of Germany*, Strasbourg, август 1980, с. 37.

⁵⁾ Lombroso/Ferrero: *Des Weib als Verbrecherin und Prostituirte*, Hamburg 1894, с. 408.

⁶⁾ Bauer Fritz: *Des Verbrechen und die Gessellschaft*, Ernst Reinhardt Verlag, München/Basel 1957, с. 53—58.

ке у склопу критика концепције о рођеном злочинцу, али је такође критиковано Lombrosovo тврђење да се старије проститутке криминално понашају. Неким истраживањима је утврђено да проститутке после завршене „каријере“ не постају криминалке.

Ехнер је тврдио да активност мушкараца и пасивност жена настају као природна последица разлике у половима и да главну улогу у криминалитету жена имају биолошке особине жене.⁷⁾ Исто схватање је заступао и Mezger, који је истицао првенствени значај ендогених фактора на криминалитет жена.⁸⁾ Према Sauerg криминалитет жена произилази првенствено из физичке структуре жене и њеног позива материнства.⁹⁾ Middendorff је заступао гледиште да „свако истраживање треба да пође од фундаменталних биолошких, физичких и психолошких разлика између човека и жене“. Наводио је испитивања криминолога Ameluxena, према коме су жене „ближе преоклу живота него мушкарци“¹⁰⁾. Ameluxen је криминалитет жена повезивао са генеративним процесом код жена (менструација, порођај, климактеријум) који врше значајан утицај на психолошку ситуацију жене и вршење појединих кривичних дела (чедоморство, побачај, крађа по робним кућама).¹¹⁾

Биолошким факторима се објашњавао криминалитет жена истицањем њихове слабије телесне конституције за вршење деликата насиља, постојањем генеративних фаза, конституцијом женских хромозома и мањим нивоом хормона андрогена.

Повезивање телесне снаге и конституције жена са криминалитетом кретао се у правцу негирања овог утицаја¹²⁾ и истицања да мања телесна снага жена утиче на психички склоп личности жене а самим тим и на криминалитет.¹³⁾ Истраживања типологије телесне грађе Кречмера и Шелдона нису се посебно односила на женски пол.

Међу биолошким теоријским схватањима највише је схватања о утицају генеративних фаза жена на криминалитет. У основи ових схватања су емпиријска истраживања о деловању менструације, трудноће, порођаја и климактеријума на вршење кривичних дела код женског пола.

У старијој криминолошкој литератури доводио се у везу менструациони процес (пременструм, права менструација, постменструм) са криминалитетом жена. Доказивало се како пораст телесне и душевне лабилности и раздражљивости у време менструације непосредно

7) Exner, F: Kriminologie, Berlin, 1949.

8) Mezger: Kriminologie, цит. према Симовић Верици: Криминалитет жена, докторска дисертација, с. 131.

9) Симовић Верица: Криминалитет жена, с. 131.

10) Middendorff Wolf: Sociologie des Verbrechens, Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf/Köln, 1959., с. 248—256.

11) Ameluxen, dr Ch.: Die Kriminalität der Frau, цит. према Симовић В., с. 132.

12) Pollak, Otto (The criminality of Women) сматрао је да је у данашњем времену напретка технике нерално повезивати слабију физичку снагу жене са криминалитетом који више није упућен на физичку снагу приликом извршења појединих кривичних дела.

13) Mannheim: Comparative Criminology, цит. Cremer C. G.: Untersuchungen zur Kriminalität der Frau, с. 180—183.

дно утиче на предузимање деликата, као што су: крађе из продавница, паљевине, фалсификовање, увреде, клевете, супротстављање државној власти, убиства.¹⁴⁾ Када се ради о вршењу крађе, често се наводи пример крадљивица из робних кућа у Паризу 1864. — од 56 жена које су извршиле крађу 35 или 63% у време крађе имало је менструацију.¹⁵⁾ Према Hirschmann-и жене које су иначе поштене краду за време менструације и климактеријума. Те крађе су, сматра Hirschmann, повезане са сметњама вегетативних, ендокриних функција, размене материја у организму, спутавања нагона и психомотористике.¹⁶⁾ Сва наведена схватања још увек нису довољно емпиријски доказана, тако да немају општи карактер, па је везу између менструације и извршеног кривичног дела могуће посматрати једино у појединачним случајевима.

Један број судских психијатара и криминолога испитивао је везу између трудноће и криминалитета.¹⁷⁾ Физиолошке и психолошке промене у време трудноће, које могу да захвате и интелектуалну сферу осећања и воље, могу да имају криминогено дејство нарочито код вршења крађа. Ова схватања, заснована углавном на народном веровању, објашњавала су да труднице врше крађу због постојања такозване „жудње за поседовањем“.¹⁸⁾ Други су указивали на повећан број афективних деликата, на пример увреде, повезујући вршење ових кривичних дела са могућим поремећајем штитне жлезде у трудноћи.¹⁹⁾ Изузимајући неколико аутора, који су негирали везу тога трудноће са криминалитетом сматрајући да трудноћа делује пре на повлачење из околине и избегавање конфликта, остали се углавном слажу да трудница због стања у коме се налази може да изврши крађу или увреду а у завршној фази трудноће — приликом порођаја — чедоморство.

Веза између климактеријума и криминалитета жена мање је теоријски а више емпиријски проучавана. У појединим истраживањима запажено је да психичка лабилност и општа раздражљивост у предклимактеријуму и климактеријуму могу да буду криминогени фактор код појединих деликата, као што су крађе у робним кућама, увреде, кривоклетства, паљевине и убиства. Жена у климактеријуму склона је самоубиству и депресији, породичном убиству или продуженом самоубиству, када убија чланове породице, најчешће децу,

¹⁴⁾ Legrand du Saulle, цит, према Lombroso/Ferrero: Des Weib als Verbrecherin und Prostituierte, с. 364.

¹⁵⁾ На повезаност менструације и крађе указивали су: Epps, Jarosch, Miranda, Gerschow, Hirschmann, Ochmann, Coeloo и др.

¹⁶⁾ Bauer Fritz: Das Verbrechen und die Gessellschaft, Ernst Reinhardt Verlag, München/Basel, 1957., с. 53—58.

¹⁷⁾ Weinberg, S.: Über den Einfluss der Geschlechtsfunktionen auf die weibliche Kriminalität, Juristisch-psychiatrische Grenzfragen, Bd. VI, 1 (1907); Stransky, E: Biologie und Pathologie des Weibes, VI, 2 Aufl. 1954.

¹⁸⁾ Schmidt, G.: 2. bl. f. d. ges. Neurol. u. Psychiatrie, Bd. 92, с. 99, цит. према Trube — Becker, E.: Frauen als Mörder.

¹⁹⁾ Tomorug, Vernea, Scibu and Basilescu, Acta med. leg. soc. Bd. 16, 1963., с. 47—56.

а затим извршава самоубиство.²⁰⁾ Ипак, постојећа теоријска и емпиријска истраживања још увек нису довољна да би се климактеријум сматрао значајним криминогеним фактором уопште, посебно фактором криминалитета жена.

У оквиру теоријских схватања биолошки оријентисаних писаца, постоје схватања везана за генску основу и деловање прекобројних хромозома на криминалитет жена. Поједини писци су истицали да одступање од нормалне конституције женских полних хромозома (хх), односно прекобројни „х” хромозом, може да доведе до малолетности, али не и агресивности, опште неприлагођености и криминалитета као код мушкараца са прекобројним „у” гонозомом (хуу).²¹⁾ Мерген је тврдио да недостатак „у” гонозома утиче да су жене мање криминалне и да унутар криминалитета показују мање агресивне црте. Сем тога, постоје и схватања да су жене заштићене од „склоности ка криминалитету” и због нижег нивоа хормона андрогена, који се сматра хормоном агресивности. Хипотезе о утицају прекобројних хромозома и нижег нивоа андрогена на криминалитет још увек нису у довољној мери потврђене.

Биолошка схватања су критикована и то нарочито она која су истицала да је мања телесна снага жена разлог за мање вршење кривичних дела. Противници ових схватања су истицали да је агресивност могућа без снаге тела, да недостатак физичке снаге замењује примена технике и да се ознака „снажан провалник” више не примењује у свом стереотипном значењу, јер провале могу да буду извршене и без нарочите телесне снаге и величине тела.²²⁾ Биолошким схватањима се може замерити да су једнострана, јер не узимају у обзир дејство социјалне средине на криминалитет.

Психолошким факторима се објашњавао криминалитет жена истицањем типичне „женске пасивности” насупрот мушкој активности, мање агресивности, веће плашљивости, осећања зависности и беспомоћности, веће емоционалности, слабог самопоуздања. Све ове

²⁰⁾ Middendorff Wolf (Sociologie des Verbrechen) наводи пример 60-годишње удовице која је убила сина дан пре свадбе кухињским ножем док је спавао. После је покушала да изврши самоубиство. Објаснила је да је свог најдражег на свету убила зато што није могла да поднесе да га „дели” са другом женом.

²¹⁾ Claus Leder, Hans: Frauen und Mädchenkriminalität, Kriminalistik Verlag, Heidelberg 1978, с. 28—29.

²²⁾ Pinatel (Biologie et responsabilité, с. 674) позивајући се на Lise Moor; тврди да истраживања показују да лица са Клинефелтеровим синдромом (који одговора присуству прекобројних хромозома х) показују изразито немужски телесни склоп са веома развијеним куковима и уским грудним кошом, смањену длакавост, атрофираност тестиса, полну немоћ и неплодност. Према неким истраживањима Клинефелтеров синдром је распрострањенији међу делинквентима него међу неделинквентима мушког пола. Код жена није запажена значајнија корелација између хромозомских аберација и криминалног понашања — цит. према Аћимовић Михајлу: Правци криминалне психологије, с. 38. Вишак хромозома „х” код жене изазива понекад компензујућу агресивност; она се веома разликује од агресивности изазване прекобројним „у” хромозомом и требало би је довести у везу са комплексом мање вредности од кога пате ти мушкарци према којима је природа била сурова — цит. према Lilar Sizan: Дијалектика мушког и женског, Гледишта, 9—10/1981., с. 94.

особине додељују жени у поређењу са мушкарцем велики биопозитиван утицај који стабилизује њихову психу и одвраћа је од вршења кривичних дела. Према психолошким схватањима „женска пасивност“ објашњава мање учешће жена у деликтима који се одликују агресивним нападом и активношћу; женска „тенденција ка непоштењу“ повезује се са релативно великим уделом жена у клеветању, лажном оптуживању и убиствима отровом; велика „женска емоционалност“ пружа објашњење за вршење увреде као сопствене форме напада жена и повећане раздражљивости.²³⁾ Психолошка схватања која издвајају неке „типично“ женске психичке особине и доводе их у везу са криминалитетом жена, не могу бити прихваћена због своје једностраности. Друштвена условљеност психологије оба пола долази до изражаја у области криминалитета. Одребене психичке особине личности жена преступница откривене емпијским истраживањима (постојање агресивности која се више испољава на вербалан начин; у погледу емоционалности — тест ММПИ — појачану склоност ка интравезији са сензитивношћу, брзу спремност за разочарање, емоционалну лабилност, емоционалну незрелост) друштвено су условљене.

Друга група схватања о социјално-економским факторима као главним узроцима криминалитета жена има велики број присталица (Sutherland, Caven, Caldwell, Ely von de Werker, Clarence Darrow, Napoleone Colajani, Dora Melegari, Cornelis Loosjes, Jean Finot, Etienne de Greeff, L. Radzinowicz и други). Према присталицама овог схватања криминалитета жена се објашњава различитим положајем мушкараца и жена у друштву. Жене због тога што су великим делом искључене из друштвеног живота имају мало прилика за вршење кривичних дела за разлику од мушкараца. Још је Quetelet указивао да се мали удео жена у криминалитету може да објасни њиховим животом у друштву. Исто објашњење дали су Starke, Aschrott, Földers и Scheel. Colajanni је истицао да жена има једно специфично условљено место у социјалном простору. Bonger је објашњавао да ограничени социјални радијус радњи жена буди само мало потребе имовинским криминалитетом а мали социјални контакт са трећим лицем често искључује њихову агresiју. Он је упоредио жену у социјалном простору са биљком у стакленој бањи од које је уклоњен сваки утицај који води до деликта.²⁴⁾ Феномен женског криминалитета за Sutherlanda је искључиво продукт социјалне несамосталности жене и он је различит унутар различитих култура, држава и региона у државама. Као доказ за ово тврђење Sutherland је наводио да у земљама у којима жене уживају највећу слободу и равноправност

²³⁾ Ова схватања заступају Wulfen, Sauer, Exner, Roesner.

²⁴⁾ Quetelet: Sur l'homme et le développement de ses facultés I, ou essay de psysique sociale: Bd II; De l' influence du sexe sur le penchant au crime, с. 204; Starke: Verbrecken und Verbrecker in Preussen, с. 204; Aschrott: Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reich, с. 185; Földers: 2 Stw Bd 11, с. 629; Scheel: Allgemeines Statistisches Arhiv, 1890; Colajanni: La sociologia criminale, с. 96; Bonger: Criminalité et conditions économiques, с. 528; цит. према Cremer, C. G.; Untersuchungen zur Kriminalität der Frau, с. 157 и 158.

са мушкарцима стопа женског криминалитета показује тенденцију приближавања стопи мушког криминалитета. Слично је у већим градовима где је друштвени положај жене ближи положају мушкараца него у мањим градовима. Саван објашњава разлике у криминалитету полова различитих улога жена и мушкараца у друштву и различитим световима у којима они живе. Од раног детињства девојчице се много више контролишу, немају толику слободу ван куће као деца, па ни прилике да изврше деликт. Caldwell је објашњавао да је жена заштићена од многих такмичења у пословном свету, везана је више за домаћинство, па њено мање учешће у вршењу злочина није због тога што је по урођеним склоностима „боља”, већ због тога што се ребе налази у ситуацијама које доводе до злочина.²⁵⁾ Ely van de Warker је још 1875. нападао веровање да је висока моралност женског пола наслеђена и указао је на недостатак прилике код жене да изврши злочин због природе њихових преокупација. Слично објашњење женског криминалитета дао је Clarence Darrow. У Италији Napoleone Collajani 1889. и Dora Melegari 1903. негирали су идеју о великој моралности жена и објашњавали су разлику у броју мушкараца и жена преступника социјалним условима. Collajani је замислио будућност у којој би једнакост полова била достигнута и тада би оба пола подједнако учествовала у злочину. Cornelis Loosjes је 1894. објашњавао квантитативно различит криминалитет жена у различитим земљама Европе приближавањем жена социјалној једнакости са мушкарцима. Недостатак прилике код жене да изврше злочин и знатно мање искушење да се злочин изврши истакли су Jean Finot, Etienne de Greff и L. Radzinowicz.²⁶⁾

Социолошки оријентисана схватања често наводе еманципацију жена као веома значајан фактор повећања криминалитета жена. Притом се еманципација жена посматра веома уско и везује углавном за запосленост жена. Оваква схватања су неприхватљива. Покрет за еманципацију жена мери се друштвеном правдом и оним што се сматра социјализацијом жена, односно оним што покушавају да уведу у друштвени живот: више осећајности, разумевања, спремности да се људско биће сматра центром друштвеног функционисања, да постоји мање такмичења и престижа, да еманципација жене буде саставни део универзалне људске еманципације. Еманципација није имитација мушког понашања, јер би се у том случају жена понашала много више насилно.

У трећој групи су схватања о истовременом деловању биопсихичких и социјално-економских фактора на криминалитет жена. Присталице ових схватања су такође бројне: Hans v. Hentig, Mabel Elliott, Seelig, Hageman, Luke Owen Pike, Georg Buschan, Paoline Tarnowsky, Johanna C. Hunig. Hans v. Hentig је истицао да је злочин „типично мушка реакција”, да пол утиче на недозвољено понашање директно и индиректно, да на криминално понашање жена утичу.

²⁵⁾ Sutherland: Principles of Criminology; Cavan: Criminology; Caldwell: Criminology — цит. према Симовић Верици: Криминалитет жена, докторска дисертација.

²⁶⁾ Цит. према Pollak Otto: The criminality of women, Philadelphia, University of Pennsylvania, Press 1950.

био психичке особине и економско-социјални моменти.²⁷⁾ Mabel Elliott сматра да ситуација наводи жене на вршење кривичних дела, да је главно објашњење за неслагање квоте криминалитета између мушкараца и жена у посебним карактеристикама њиховог начина живота, да је разлог постојања мањег броја преступница у томе што је просечна жена мање изложена сукобима између својих етичких вредности, начина живота и постизања својих циљева него што је то случај са просечним мушкарцем.²⁸⁾ Hagemann указује на посебна психичка расположења повезана са појединим генеративним фазама у животу жене, али и на то да је криминалитет жена могуће објаснити њеном подређеношћу у мушкој држави. Seelig је сматрао да узроке криминалитета жена треба тражити делом у разликама међу половима (које су биолошки одређене), а делом у привилегованом положају жене у борби за живот (који је социјално одређен).²⁹⁾ Pike је објашњавао очигледне бројчане полне разлике у злочину социјалним последицама ранијих периода у којима је физичка снага могла да буде важнија за кривично дело. Georg Buschan је сматрао да поред биолошких и психолошких фактора на криминалитет жена делују и социјални услови. Paoline Tarnowsky је веровала у постојање квантитативних полних разлика у злочину и истицала да је мањи проценат жена међу убицама услед биолошких и социјалних утицаја. Johana C. Hudig је истицала да фактори биолошких склоности и околине у свом међусобном деловању производе у жени већи степен прилагодљивости него код мушкараца. Ова разлика у прилагодљивости објашњава квантитативну разлику између мушког и женског злочина.³⁰⁾

У ову групу схватања спада и схватање које заступа Otto Pollak, да се узроци криминалног понашања жена морају тражити у повезаности између биолошких и културних детерминација, да криминалитет жена представља одраз њихове биолошке природе у датој културној средини. Али, исти аутор је истакао „маскирани карактер женског злочина“, који се састоји у томе да жена само привидно врши мање кривичних дела од мушкараца, она је способна да своје преступе прикрије, ретко долази пред суд ради осуде, а њен се злочин тешко открива, јер делује као подстрекач и помагач а мање као извршилац.³¹⁾ На основу схватања о „маскираној“ слици женског злочина, развила се теорија етикетирања (labeling theory), према којој је криминалитет жена квантитативно мање етикетиран, јер социјалне контролне инстанце кажњавања и гоњења нису реаговале на „примарну“ девијацију код жена и биле су разбијене пред неоткривеним криминалитетом жена.³²⁾ У оквиру теорије етикетирања ука-

²⁷⁾ Hentog v. Hans: Злочин — узроци и услови, Сарајево, 1959, с. 129—137.

²⁸⁾ Eliot Mejl: Злочин у савременом друштву, „Веселин Маслеша“, Сарајево, 1962, с. 170—171.

²⁹⁾ Цит. према Симовић В: Криминалитет жена.

³⁰⁾ Цит. према Otto Pollak: The criminality of women.

³¹⁾ Pollak Otto: The criminality of women, Philadelphia, University of Pennsylvania, Press 1950.

³²⁾ Цит. према Cremer C. G.: Untersuchungen zur Kriminalität der Frau, с. 149.

зује се да је мање женских начина понашања „обухваћено кривичним законом и да су типови деликата кривичног закона више управљени на типично мушка понашања”.³³⁾ Сем тога, статистичким подацима о квантитативној слици криминалитета жена замера се да нису довољно тачни због постојања велике „тамне бројке” у женском криминалитету, нарочито код побачаја који над собом врши сама жена, убиства детета при поробају и крађе из робних кућа.³⁴⁾

Амерички аутори у другој деценији 20 века (Edith Abbott, Augusta F. Broner, Sheldon Glueck, Eleanor Glueck и др.) наводили су као узрочне факторе криминалитета жена: интелигенцију, изложеност економском притиску, незадовољавајуће прилике у кући. Неки европски аутори (Friedrich Prinzig, Hugo Hoegel, Hans Krille) обрађали су пажњу на фактор старости и материјални положај преступнице. Треба споменути и оне писце који су били више заинтересовани за квантитативни аспект криминалитета жена и истицали разлике између мушке и женске психологије; као и утицај развојних фаза код жена на етиологију женског злочина (Hans Gross, Karl Birnbaum и Friedrich Leppman).

Наведени општи преглед неких теоријских схватања о криминалитету жена показује да су поједини аутори дали значајан допринос феноменолошком и етиолошком изучавању криминалитета жена. Међутим, једностран и делимичан приступ теоретичара отежава стварање комплетне и јединствене слике о криминалитету жена. Несагласност аутора о многим значајним питањима криминалитета жена и неуједначеност ставова указује на озбиљност проблема утврђивања и објашњења феноменолошких и етиолошких карактеристика криминалитета жена. Указивање на поједине биолошке, психолошке или социјалне факторе криминалитета жена не објашњавају овај криминалитет у целини, јер се не сагледава дијалектичка повезаност свих наведених фактора. Стога је за објашњење феноменологије и етиологије криминалитета жена потребно поћи од социо-економске анализе овог проблема, посебних услова живота жене, друштвених и породичних односа и у оквиру тих односа посматрати жену као биће са посебним биолошким и психолошким особинама. Ово схватање, које у нашој теорији заступају Милутиновић др Милан, Симовић др Верица и Шепаровић др Звонимир, сматрам најприхватљивијим. Према томе, биолошке и психолошке особине жена могу да допринесу њеном криминалном понашању у мери у којој ендогени фактори уопште утичу на криминалитет, али су основни узроци у друштвено-економском положају жене у одређеним друштвено-економским условима живота. Посебан проблем у том погледу је постојање несклада између прокламованих начела о једнакости жена и мушкараца, традиционалне патријархалне свести о месту жене у друштву и породици и реалних друштвених могућности за преображај културе људских односа.

³³⁾ Ludwig Boltzmann Institut für Kriminologie: Die Kriminalität der Frau in Österreich, с. 51.

³⁴⁾ Göppinger Hans: Kriminologie, Eine Einführung, G. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1971, с. 336.

LES DIVERSES CONCEPTIONS THEORIQUES SUR LA
CRIMINALITÉ DES FEMMES

— Résumé —

La criminalité des femmes dans la plupart des travaux criminologiques a été traitée en passant à côté de celle des hommes. Parmi les auteurs qui essaient d'expliquer la phénoménologie et l'étiologie de la criminalité des femmes n'existent aucune conformité sur des facteurs qui conditionnent cette criminalité-ci. Parmi les diverses conceptions théoriques on peut en distinguer quelques groupes selon l'orientation théorique fondamentale des auteurs qui les représentaient. Le premier groupe comprend les conceptions biopsychologiques (Lombroso, Mezger, Sauer, Middendorff et autres) et part de la constitution corporelle plus faible de la femme, des phases génératives dans la vie de la femme (menstruation, grossesse, ménopause ou climactère), de la structure des chromosomes et de la composition des hormones des glandes endocrines en tant que facteurs criminogènes. Les auteurs psychologiquement orientés rattachent l'ensemble des phénomènes psychiques de l'unité personnelle de la femme (la „vie mentale” ou la „psyché” de la femme) à la criminalité que celle-ci commet. Les conceptions les plus nombreuses sont celles de facteurs socio-économiques comme causes principales de la criminalité des femmes. Dans le cadre des conceptions sociologiquement orientées il y a de telles qui considèrent l'émancipation des femmes comme facteur majeur de l'augmentation de la criminalité des femmes.

Le plus grand nombre de conceptions théoriques mentionnées est unilatéral et ne prend pas en considération la cohérence dialectique de tous les facteurs. Par la suite, la conception la plus acceptable est celle qu'il faut partir, lors de l'explication de la criminalité des femmes, des rapports sociaux et familiaux et dans le cadre de ceux-ci considérer la femme en tant qu'un être possédant des caractéristiques biologiques et psychologiques particulières.